

บทที่ 2

การจัดหมู่หนังสือกฎหมาย

การจัดหมู่หนังสือกฎหมาย

การเลือกระบบการจัดหมู่ให้เหมาะสมกับหนังสือกฎหมายในแต่ละห้องสมุด มีหลักเกณฑ์สำคัญที่บรรณารักษ์ควรคำนึงถึง 2 ประการคือ (Birch 1987: 774)

1. ระบบกฎหมาย (Legal system) โดยทั่วไปแล้วเมื่อบรรณารักษ์นึกถึงการจัดหมู่หนังสือมักจะคำนึงถึงเรื่องและหัวข้อสำคัญของหนังสือเป็นลำดับแรก แต่ในกรณีของหนังสือกฎหมาย บรรณารักษ์จะต้องคำนึงถึงระบบกฎหมายที่ประเทศซึ่งห้องสมุดนั้นตั้งอยู่เป็นสำคัญ

2. แหล่งที่มาของหนังสือกฎหมาย (Sources) มี 2 แหล่งคือแหล่งปฐมภูมิ (Primary source) ซึ่งได้แก่ตัวบทกฎหมายต่าง ๆ และแหล่งทุติยภูมิ (Secondary source) ได้แก่ความเห็นเกี่ยวกับตัวบทกฎหมายและหนังสือคำอธิบายต่างๆ ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common law system) ความแตกต่างระหว่างหนังสือกฎหมายทั้ง 2 แหล่งเป็นเรื่องสำคัญมาก แต่ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil law system) เป็นหลักพื้นฐาน ความแตกต่างของในเรื่องนี้ค่อนข้างจะไม่สำคัญนัก แผนการจัดหมู่ควรจะแยกหนังสือจากแหล่งทั้งสองภายใต้แต่ละเขตอำนาจศาล (Jurisdiction) ให้เห็นชัดเจน หนังสือจากแหล่งปฐมภูมิจะต้องถูกจัดได้ด้วยกันแล้วเรียงลำดับตามรูปแบบของกฎหมาย เช่น นิติบัญญัติ (Legislation) ข้อบัญญัติทางกฎหมาย (Law reports) เป็นต้น โดยมีตรรกะและการอ้างอิงเป็นสิ่งช่วยในการค้น ส่วนหนังสือจากแหล่งทุติยภูมิมักจะจัดหมู่แบ่งแยกตามเนื้อหาและหัวข้อเรื่องภายใต้เขตอำนาจศาลเดียวกัน (Birch 1987: 776)

นอกจากนี้ Birch ยังได้เสนอแนะข้อควรพิจารณาในการเลือกระบบจัดหมู่ที่เหมาะสมไว้ดังนี้

1. สัญลักษณ์ (Notation) ระบบจัดหมู่แต่ละระบบอาจใช้สัญลักษณ์เป็นตัวอักษร ตัวเลข หรือทั้งสองอย่างรวมกัน สัญลักษณ์ที่ใช้จะแสดงให้เห็นว่าระบบจัดหมู่นั้นมีการแบ่งรายละเอียดได้มากเพียงใดง่ายแก่การจดจำหรือไม่ และยากต่อการขยายเลขหมู่หรือไม่

2. ความทันสมัย (Updating) ถึงแม้ว่าเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมายจะไม่มีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นในสาขาวิทยาศาสตร์ก็ตาม แต่ก็มีความใหม่เกิดขึ้นเสมอ เช่นในปี พ.ศ. 2535 ประเทศไทยออกกฎหมายภาษีชนิดใหม่ขึ้น คือ ภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น ระบบการจัดหมู่ที่ดีจะต้องเตรียมสัญลักษณ์ไว้ในกรณีเช่นนี้ ซึ่งอาจจะออกมาในรูปแบบเพิ่มเติม (Supplement) หรือปรับปรุงระบบการจัดหมู่ใหม่เป็นครั้งคราว

3. ดรรชนี (Index) ระบบการจัดหมู่ที่ดีจำเป็นต้องมีดรรชนีช่วยค้นหาเลขหมู่ทั้งงานแง่ทั่วเรื่องกว้าง ๆ ไปจนถึงเรื่องเฉพาะและเรื่องที่มีเนื้อหาใกล้เคียง

อย่างไรก็ตามผู้สรุปลักษณะที่ดีของแผนการจัดหมู่ไว้อีกแนวคิดหนึ่งว่า ควรเป็นระบบที่มีความยืดหยุ่นเข้าใจง่าย สามารถปรับได้ (Phillips 1967: 45 อ้างถึงในทัศนาศาสตร์ การ 2515: 104) และนำมาใช้ได้กับสิ่งพิมพ์ในทุกเขตอำนาจศาล

ในประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือใช้ระบบกฎหมายที่ใช้ประมวลกฎหมายเป็นหลัก ห้องสมุดกฎหมายแต่ละแห่งเลือกใช้ระบบการจัดหมู่ตามที่เหมาะสม แต่มีบางแห่งต้องเปลี่ยนแปลงระบบการจัดหมู่ในภายหลังและบางแห่งคิดระบบขึ้นใช้เอง ระบบการจัดหมู่ที่นิยมใช้จัดหมู่หนังสือกฎหมายไทยมี 3 ระบบ คือ ระบบการจัดหมู่หนังสือซิลเลอร์ ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน และระบบทศนิยมของดิวอี้ ซึ่งจะอธิบายรายละเอียดของโครงสร้างแต่ละระบบต่อไป

ระบบการจัดหมู่หนังสือของซิลเลอร์

ระบบการจัดหมู่หนังสือซิลเลอร์ ซึ่งคิดค้นระบบโดย A. Arthur Schiller ใช้จัดหมู่หนังสือกฎหมายของต่างประเทศในห้องสมุดกฎหมายของมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐ

อเมริกาเป็นแห่งแรก โดยแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (Schiller 1964)

แผนการจัดหมู่ขั้นต้น แบ่งออกเป็น 4 หมวดใหญ่ คือ

1. เรื่องทั่วไป (General)
2. กฎหมายแองโกล-อเมริกัน (Anglo-American Law)
3. กฎหมายต่างประเทศ (Foreign Law)
  - 3.1 กฎหมายสมัยเริ่มแรก (Primitive Law)
  - 3.2 กฎหมายสมัยโบราณ (Ancient Law)
  - 3.3 กฎหมายสมัยกลาง (Medieval Law)
  - 3.4 กฎหมายสมัยใหม่ (Modern Law)
4. กฎหมายระหว่างประเทศ (International Law) มีรายละเอียดดังนี้
  - 4.1 เรื่องทั่วไป แบ่งเป็นหมวดย่อย 4 หมวด

G	เรื่องทั่วไป
GH	ประวัติกฎหมายไม่จำกัดสมัยใดสมัยหนึ่ง โดยเฉพาะ (History of Law)
GJ	หลักกฎหมายและปรัชญากฎหมาย (Jurisprudence)
Comp	กฎหมายเปรียบเทียบ (Comparative Law) ใช้ในกรณีที่เป็น

กฎหมายเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายสมัยใหม่ด้วยกัน หรือกฎหมายเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายสมัยใหม่กับกฎหมายสมัยเก่าเท่านั้น ส่วนการเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายสมัยเก่าจะใช้เลขหมู่กฎหมายสมัยโบราณ

4.2 กฎหมายแองโกล - อเมริกัน ใช้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายต่างประเทศ เช่น กฎหมายแองโกล-แซกซอน (Anglo Saxon Law) กฎหมายสก๊อต (Scots Law) กฎหมายเหล่านี้ล้วนมีส่วนสัมพันธ์กับกฎหมายแองโกล-อเมริกัน ระบบนี้ยังไม่มีการจัดหมู่ให้ใหม่และไม่มีสัญลักษณ์เฉพาะ

4.3 กฎหมายต่างประเทศ หมายถึงกฎหมายทุกประเภทยกเว้น กฎหมายแองโกล-อเมริกัน และกฎหมายระหว่างประเทศ หมวดนี้ไม่มีสัญลักษณ์เฉพาะให้แต่การแบ่งย่อยไว้ดังนี้

4.3.1 กฎหมายสมัยเริ่มแรก รวมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากฎหมายในสมัยเริ่มแรกโดยไม่จำกัดท้องถิ่น รวมทั้งกฎหมายเก่าของอินโด-ยูโรเปียน มีการแบ่งหมู่ย่อยโดยให้สัญลักษณ์ดังนี้

- Pr เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายเริ่มแรก
- Pr1 -
- Pr2 เอเชีย
- Pr3 แอฟริกัน
- Pr4 อเมริกาเหนือ
- Pr5 อเมริกาใต้
- Pr6 อินโดนีเซีย
- Pr7 ออสเตรเลีย, เฟลานีเซีย, นิวกีนี
- Pr8 โบลิเนเซีย, ไมโครเนเซีย
- Pr9 อาร์คติก, แอนตาร์คติก

4.3.2 กฎหมายสมัยโบราณ ได้แก่ ระบบกฎหมายของประเทศในแถบเมดิเตอร์เรเนียนโบราณ และทางแถบตะวันออกตั้งแต่สมัยโบราณ สมัยกลาง จนถึงสมัยใหม่รวมทั้งกฎหมายสงฆ์สมัยต้น ๆ ด้วย ในหมวดนี้มีการแบ่งหมู่และให้สัญลักษณ์ดังนี้

- A กฎหมายโบราณ
- A. Ch กฎหมายจีน
- A. Cun กฎหมายที่ใช้อักษรคูนิฟอร์ม
- Ecc1 กฎหมายสงฆ์ (คริสเตียน)
- A. Eg กฎหมายอียิปต์
- A. Gr กฎหมายกรีก
- A. Hel กฎหมายเฮเลนนิสติก
- Hin กฎหมายฮินดู
- Jew กฎหมายยิว
- Moh กฎหมายมะหะหมัด
- Rom กฎหมายโรมัน
- A. Sas กฎหมายแซสซาเนียน

4.3.3 กฎหมายสมัยกลาง หมายถึง ระบบกฎหมายของประเทศในยุโรป เริ่มตั้งแต่สมัยกลางประมาณปี ค.ศ. 500 จนถึง ค.ศ. 1800 โดยไม่รวมกฎหมายสงฆ์ ในหมวดนี้มีการแบ่งหมู่และให้สัญลักษณ์ดังนี้

M	กฎหมายยุโรป
M. A.	กฎหมายเยอรมันนิก
M. Bel	กฎหมายเบลเยียม
M. Fr	กฎหมายฝรั่งเศส
M. Ger	กฎหมายเยอรมัน
M. It	กฎหมายอิตาลี
M. Neth	กฎหมายเนเธอร์แลนด์
M. Por	กฎหมายโปรตุเกส
M. Rom	กฎหมายโรมัน
M. Sc	กฎหมายสกอตแลนด์
M. Sl	กฎหมายสโลวาเกีย
M. Sp	กฎหมายสเปน
M. Swi	กฎหมายสวิส

4.3.4 กฎหมายสมัยใหม่ หมายถึง กฎหมายในช่วงหลังปี ค.ศ. 1800 เป็นต้นมาซึ่ง เป็นช่วง เวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรปอันเนื่องมาจากอิทธิพลของประมวลกฎหมายของนโปเลียน (The Code Napoleon) กฎหมายต่างประเทศในช่วงสมัยใหม่ทั้งหมดจะถูกจัดไว้ในหมวดนี้ ระบบกฎหมายของประเทศที่เป็นอาณานิคมจะจัดรวมกับประเทศที่เป็นเจ้าของอาณานิคมนั้นส่วนรัฐที่เกิดขึ้นใหม่ในทั้ง 2 ทวีป จะถูกจัดให้เข้าเป็นกลุ่มเดียวกันเพื่อความสะดวกในการจัดหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกันบนชั้นและในบัตรรายการ เช่น กฎหมายของกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา ซึ่งมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับสเปน จะจัดหมู่โดยให้สัญลักษณ์เรียงตามตัวอักษร ดังนี้

Sp	กฎหมายสเปน
Sp. A	กฎหมายสเปนช-อเมริกัน
Sp. Ar	กฎหมายอาร์เจนตินา
Sp. Bol	กฎหมายโบลิเวีย

รัฐใหม่และ เก้าของทวีปแอฟริกายกเว้นอีธิโอเปียและแอฟริกาใต้จัด
รวมกันไว้เป็นหมวดเดียวกันและให้สัญลักษณ์ของรัฐไว้ในบรรทัดที่ 2 เช่น Af สำหรับกฎหมาย
ประเทศกานา (Ghana) Ghana

หนังสือกฎหมายของประเทศอาณานิคมก่อนได้รับเอกราชจะจัดรวม
ไว้กับประเทศเจ้าของ แต่หลังจากได้รับเอกราชแล้วอาจนำมาจัดรวมกับกฎหมายที่ออกในสมัยต่อมา
ภายใต้ชื่อประเทศของตนเอง เพื่อความสะดวกในการค้นวรรณกรรมกฎหมายที่ออกต่อเนื่องกัน ส่วน
วารสารที่หยุดออกเมื่อตั้งรัฐใหม่หรือหลังจากนั้นเล็กน้อยไม่ต้องนำมาจัดหมู่ใหม่ แต่ถ้ายังออกต่อ
เนื่องกันอยู่ต้อง เปลี่ยนเลขหมู่เช่นเดียวกับวรรณกรรมอื่น ๆ ส่วนหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับระบบ
กฎหมายสมัยใหม่สองระบบขึ้นไปมักจัดอยู่ภายใต้กฎหมายเปรียบเทียบ ตัวอย่างสัญลักษณ์ของระบบ
กฎหมายสมัยใหม่ มีดังนี้

Af	กฎหมายแอฟริกา
Af Mali	กฎหมายประเทศมาลี
Iraq	กฎหมายอิรัก
Jap	กฎหมายญี่ปุ่น
Thai	กฎหมายไทย

4.4 กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองและคดี
บุคคลจัดไว้ในหมวด JX ในกรณีที่กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลของประเทศใดประเทศ
หนึ่ง จะจัดไว้ในระบบกฎหมายเฉพาะประเทศ

การจัดหมู่ในแต่ละระบบกฎหมาย ในแต่ละระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ มีการจัด
หมวดย่อยโดยยึดหลัก 3 ประการ คือ (Schiller, 1964: 13)

1. ให้มีความสอดคล้องกันในระหว่างเนื้อเรื่อง
2. ให้มีการรวบรวมหมวดหมู่ต่าง ๆ ตามลำดับเหตุผล
3. ให้หนังสืออื่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหนังสือกฎหมายมีที่เก็บอย่างเหมาะสม

ในแต่ละระบบกฎหมายแบ่งย่อยออกเป็น 10 หมวดใหญ่ ในแต่ละหมวดมีเลขแบ่งย่อยอีก
100 เลข และอาจแบ่งย่อยได้อีกโดยใช้จุดทศนิยม หมวดใหญ่ 10 หมวด มีดังนี้

000	เรื่องทั่วไป
100	แหล่งที่มา, ประวัติศาสตร์กฎหมาย
200	หลักกฎหมาย, เรื่องที่มีชื่อกฎหมาย
300	กฎหมายเอกชน, กฎหมายที่เกี่ยวกับบุคคล
400	กฎหมายทรัพย์สิน, มรดก
500	กฎหมายนี้ รวมทั้งสัญญา และละเมิด
600	กฎหมายพาณิชย์
700	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
800	กฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญา
900	กฎหมายมหาชน

แต่ละหมวดใหญ่สามารถแบ่งย่อยออกเป็นดังนี้

000-099 ใช้สำหรับสิ่งพิมพ์ทั่วไป ที่ให้ความรู้เบื้องต้นทางกฎหมาย เช่น
สารานุกรม วารสาร พจนานุกรม เป็นต้น

050-060	สำหรับเรื่องที่ไม่ตรงกับระบบกฎหมายใด ๆ
070	การศึกษากฎหมาย
080	วิชาชีพกฎหมาย
100-199	แหล่งที่มา, ประวัติศาสตร์กฎหมาย
100	แหล่งกฎหมายโดยทั่วไป
110	แหล่งกำเนิดนิติบัญญัติ
120	แหล่งกำเนิดประมวลกฎหมาย
130	แหล่งกำเนิดกฎหมายจารีตประเพณี
150	รายงานคำพิพากษา
160	เอกสารทั่วไป
170	แหล่งที่มาที่มีใช้ในทางกฎหมาย
180	แหล่งที่มาของกฎหมายในท้องถิ่น

- 450 มรดก
- 460 การเป็นทายาท
- 470 พินัยกรรม
- 480 การรับมรดกโดยทางพินัยกรรม
- 500-599 นิติกรรมสัญญา, ละเมิด
- 500 สัญญา
- 501-503 หนี้
- 510-529 การก่อให้เกิดสัญญาและการเลิกสัญญา
- 540 ยืม
- 550 การมอบอำนาจ
- 560 ค้ำประกัน
- 570 สัญญาเบ็ดเตล็ด
- 590 ละเมิด
- 600-699 กฎหมายพาณิชย์
- 600 กฎหมายพาณิชย์ทั่วไป
- 610 บริษัท
- 620 กฎหมายพาณิชย์นาวี
- 630 ตัวเงิน
- 640 ธนาकार
- 650 การรวมและการแยกกิจการ
- 660 กฎหมายแรงงาน
- 670 ทรัพย์สินในทางอุตสาหกรรม
- 671 ลิขสิทธิ์
- 673 ลิขสิทธิ์
- 680 กฎหมายเกี่ยวกับการขนส่งและการสื่อสาร
- 690 การล้มละลาย
- 700-799 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- 700-759 เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับการพิจารณาคดีแพ่ง เช่น เขตอำนาจศาล

- 740-759   ระเบียบการพิจารณาคดี
- 760   การอุทธรณ์
- 770-789   วิธีพิจารณาพิเศษ
- 790   แบบของการพิจารณาคดี
- 800-899   กฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญา
- 800   กฎหมายอาญาทั่วไป
- 820-859   กฎหมายอาญา แบ่งตามเรื่อง
- 860-879   ระเบียบวิธีพิจารณาความอาญา
- 880   โทษทางอาญา
- 890   อาชญาวิทยา
- 900-999   กฎหมายมหาชน
- 900   กฎหมายมหาชนทั่วไป
- 910   รัฐธรรมนูญ
- 920   กฎหมายมหาชน แบ่งย่อยตามท้องถิ่น
- 923   กฎหมายมหาชนของรัฐ
- 925   กฎหมายมหาชนของเมือง
- 927   กฎหมายมหาชนของอาณานิคม
- 930   กฎหมายปกครอง
- 940   กฎหมายของหน่วยราชการ
- 950   กฎหมายเกี่ยวกับสาธารณะสมบัติ
- 951   ที่ดิน
- 952   แหล่งน้ำ, ทะเลและชายฝั่งทะเล
- 953   อากาศ
- 956   เหมืองแร่, น้ำมันและก๊าซ
- 958   ป่าไม้
- 960   กฎหมายควบคุมสาธารณสมบัติ
- 970   กฎหมายการเงินและการคลัง
- 975   ภาษีอากร

980	กฎหมายเกี่ยวกับศาสนาและการทหาร
984	พิธีกรรมงานศพ
985	กองทัพ
988	กฎอัยการศึก
990	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล
995	การขัดกันแห่งกฎหมาย

การแบ่งย่อยโดยใช้เลขแบบแผน นอกจากเลขหมู่จำนวน 1000 เลขที่ห้าไว้ ยังมีเลขแบบแผนในรูปของจุดทศนิยมอีกจำนวนหนึ่งสำหรับการเติมลงในเลขหมู่ทุกหมู่เพื่อแสดงลักษณะและเนื้อหาของหนังสือ เลขแบบแผนมีดังนี้

.01-.04	แบ่งย่อยตามช่วงเวลา
.05	ครุฑ
.06	บรรณานุกรม
.1	วารสารและเอกสารของสมาคม
.2	พระราชบัญญัติ ทั้งที่เป็นฉบับของหน่วยราชการและมิใช่หน่วยราชการ
.3	รายงานคำพิพากษาฎีกา ย่อชื่อกฎหมายและคำวินิจฉัยกฎหมาย ทั้งที่เป็นของหน่วยราชการและมิใช่หน่วยราชการ
.4	แบ่งตามท้องถิ่น
.43	รัฐ
.45	เมือง
.47	อาณานิคม
.5-.9	ใช้แบ่งเรื่องใหม่ที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยแบ่งย่อยตนเองเดียวกับตอนต้น

ตัวอย่างการใช้เลขแบบแผนเช่น

Thai 690 กฎหมายล้มละลายของไทย

Thai 690.2 พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2522

Thai 690.3 คัพพิพากฎีกากฎหมายล้มละลาย

Thai 975.3 คำนินิจฉัยเกี่ยวกับภาษีอากรของกรมสรรพากร

การแบ่งหมู่สำหรับวิทยานิพนธ์และจุลสาร สำหรับวิทยานิพนธ์และจุลสาร ซึ่งไม่ต้องการ
ว่าให้เลขหมู่และทศนิยมรายการให้เป็นการยุ่งยากอาจใช้วิธีจัดหมู่โดยใช้เลขทศนิยมสองตำแหน่งแทน
3 ตำแหน่ง ดังนี้

วิทยานิพนธ์	
00 (000-099)	วิชาชีพกฎหมาย
10 (100-199)	
20 (200-299)	หลักกฎหมาย
30 หมวด M.	ระบบศักดินา
40 (400-449)	ทรัพย์สิน
45 (450-499)	มรดก
50 (500-589)	นิติกรรมสัญญา
59 (590-599)	ละเมิด
60 (600-699)	กฎหมายพาณิชย์
70 (700-799)	กฎหมายวิธีพิจารณาความ
80 (800-899)	กฎหมายอาญา
90 (900-999)	กฎหมายมหาชน
Loc	(ท้องถิ่น)

การจัดเก็บวิทยานิพนธ์จะเรียงใส่กล่องไว้ดังนี้

Thai

45 วิทยานิพนธ์เกี่ยวกับมรดกของไทย กล่องที่ 1

Diss

Box1

จุลสารซึ่งเก็บในกล่องก็ใช้เลขเช่นเดียวกับวิทยานิพนธ์ เพียงแต่ไม่ใส่คำว่า "Diss"

และอาจเติมเลข เล่มที่ของจุลสารนั้นเมื่อครบปีและ เย็บเล่มแล้ว

ดรรชนี ระบบการจัดหมู่หนังสือของซีลเลอร์ไม่มีดรรชนีสำหรับค้นจากหัวเรื่อง เพื่อหาเลขหมู่ ดังนั้นบรรณารักษ์จึงต้องอ่านทั้งระบบแล้วจึงให้เลขหมู่ได้

การจัดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน

การจัดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน เป็นระบบที่ใช้ตัวอักษรและตัวเลขเป็นสัญลักษณ์แทนเนื้อหาวิชาของหนังสือ โดยแบ่งออกเป็น 20 หมวดใหญ่คือ

A	ความรู้ทั่วไป
B	ปรัชญา, ศาสนา
C	ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์
D	ประวัติศาสตร์ทั่วไป และประวัติศาสตร์โลกเก่า
E-F	ประวัติศาสตร์-ทวีปอเมริกา
G	ภูมิศาสตร์ มนุษยวิทยา นันทนาการ
H	สังคมศาสตร์
J	รัฐศาสตร์
K	กฎหมาย
L	การศึกษา
M	ดนตรี
N	วิจิตรศิลป์
P	ภาษาและวรรณคดี
Q	วิทยาศาสตร์
R	แพทยศาสตร์
S	เกษตรกรรม
T	เทคโนโลยี
U	วิชาการทหาร

- V นาวิกศาสตร์
Z บรรณานุกรม บรรณารักษศาสตร์

ภายใต้แต่ละหมวด แบ่งออกเป็นหมวดย่อย ประกอบด้วยตัวอักษร 2 ตัว หรือ 3 ตัว และภายในหมวดย่อยจะมีการจำแนกเลขหมู่ออกเป็น 7 ประเภท เพื่อแสดงลักษณะของงาน ประเภทและเนื้อหาของหนังสือ เลขเหล่านี้รวมเรียกว่า Martel's Seven Point (Wynar 1980: 446 อ้างถึงใน กมลารุ่งอุทัยและคณะ 2533: 8) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะของงาน (General form divisions) เช่น วารสาร สิ่งพิมพ์ต่อเนื่องหนังสือรายปี พจนานุกรม สารานุกรม เป็นต้น
2. ทฤษฎีปรัชญา (Theory Philosophy)
3. ประวัติชีวประวัติ (History Biography)
4. ตำรา งานทั่วไป (Treatises General Works)
5. กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ความเกี่ยวข้องกับรัฐ (Law. Regulations. State relations) กฎหมายเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาจะจัดไว้ที่หมวดนั้น ยกเว้นกฎหมายที่รวมไว้ในหมวด K
6. การศึกษาและการสอน การวิจัย ตำราเรียน (Study and teaching Research Textbooks)
7. เนื้อหาวิชาและรายละเอียดของเนื้อหาวิชา (Subjects and subdivisions of subjects) เป็นการแบ่งรายละเอียดความรู้จากงานทั่วไปไปสู่รายละเอียดเฉพาะกิจ

นอกจากนี้ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันยังมีตาราง (Tables) ลักษณะต่าง ๆ เพื่อใช้จำแนกเลขหมู่ให้ละเอียดและเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้นดังนี้

1. ตารางวิธีเขียน (Form Table) ระบุถึงวิธีการหรือรูปแบบที่ใช้เสนอเนื้อหา เช่น วารสาร คู่มือ ตำรา ฯลฯ
2. ตารางภูมิศาสตร์ (Geographical Table) มี 2 รูปแบบ คือ
  - ก. ตารางกำหนดเลขคัตเตอร์ชื่อประเทศ และชื่อทางภูมิศาสตร์ ใช้ประกอบ

กับเลขหมู่ เมื่อมีคำสั่งระบุ เช่น Other region or countries, A-Z

ข. ตารางตัวเลขสำหรับชื่อประเทศและภูมิภาคซึ่งจะใช้บอกเลขที่กำหนดไว้

3. ตารางแบ่งตามยุคสมัย (Chronological Table) เป็นตารางแบ่งตามยุคสมัยของเหตุการณ์

4. ตารางแบ่งเฉพาะเรื่อง (Subject Subdivision Table)

5. ตารางรวม (Combination Table) คือ ตารางที่รวมตารางทั้ง 4 ประเภทเข้าด้วยกัน

การจัดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน หมวด K

หมวด K เป็นหมวดที่กำหนดขึ้นใช้กับหนังสือที่มีเนื้อหาทางกฎหมายในหอสมุดรัฐสภาอเมริกันเป็นหมวดที่ได้รับการพัฒนาหลังสุดในบรรดามวตต่าง ๆ ของระบบนี้ เนื่องด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ (Chan 1980: 190)

1. วัสดุสิ่งพิมพ์ที่เป็นเรื่องกฎหมายได้ถูกกำหนดเลขหมู่ตามเนื้อหาในหมวดต่าง ๆ ตามการแบ่งย่อยภายในเลขหมู่ที่เรียกว่า Martel's Seven Point เช่น กฎหมายการศึกษา จัดไว้ในหมวด E กฎหมายเกี่ยวกับแพทย์จัดอยู่ในหมวด R เป็นต้น

2. หอสมุดรัฐสภาอเมริกันมีห้องสมุดกฎหมายแยกอยู่ต่างหาก และห้องสมุดนี้มีการจัดเรียงวัสดุสิ่งพิมพ์แบบ Tradition Form เป็นของตัวเอง

ต่อมาในปี ค.ศ. 1984 Elizabeth Viola Benyou ได้เสนอร่างหมวด K ขึ้นใช้ และมีการประชุมพิจารณาอีกหลายครั้ง จึงได้มีการจัดพิมพ์หมวดย่อย KF กฎหมายของสหรัฐอเมริกา ขึ้นเป็นครั้งแรก ต่อมาจึงได้มีการพิมพ์หมวดย่อย KD กฎหมายของสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ หมวดย่อย KE กฎหมายของแคนาดา หมวดย่อย K กฎหมายทั่วไป หมวดย่อย KK กฎหมายของเยอรมนี และหมวดย่อย KJV-KJW กฎหมายของฝรั่งเศสตามลำดับ (มณีรัตน์ เกิดแสงชื่น 2533: 313) ตามโครงการที่กำหนดไว้หมวด K จะมีหมวดย่อย 15 หมวดดังนี้

K   กฎหมายทั่วไป

KB   กฎหมายโบราณ กฎหมายโรมันและระบบกฎหมายที่ปกครองโดยพระ

KD	กฎหมายของสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์
KE	กฎหมายของแคนาดา
KF	กฎหมายของสหรัฐอเมริกา
KG	กฎหมายของลาตินอเมริกา
KH	กฎหมายของอเมริกาใต้
KJ	กฎหมายของยุโรป (ยุโรปตะวันตก)
KK	กฎหมายของเยอรมนี
KL	กฎหมายของยุโรปตะวันออกเฉียงใต้ และยุโรปเหนือ สแกนดิเนเวีย
KM	กฎหมายของเยอรมนี
KP	กฎหมายของเอเชีย เอเชียตะวันตกเฉียงใต้ ตะวันออกไกลและเอเชียใต้
KQ	กฎหมายของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกไกล
KR	กฎหมายของแอฟริกา
KT	กฎหมายของออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แอนตาร์กติกา

ภายในหมวดย่อยแต่ละเล่มจะมีขอบเขตเนื้อหาสำหรับกฎหมายของแต่ละประเทศ รัฐ
 ดังนี้ (มณีรัตน์ เกิดแสงชื่น 2533: 315)

บรรณานุกรม (Bibliography)

นิติบัญญัติ (Legislation)

ข้อบัญญัติของกฎหมาย (Law reports and related)

สารานุกรม (Encyclopedia)

พจนานุกรมกฎหมาย (Law Dictionaries)

หลักและคำอ้างทางกฎหมาย (Legal maxims, Quotations)

รูปแบบหนังสือ (Form books)

หนังสือรายปี (Yearbooks)

สถิติทางศาล (Judicial statistics)

นามานุกรม (Directories)

สมาคมทางกฎหมาย (Society)

การประชุม (Congress)
งานรวม (Collections)
การพิจารณา (Trials)
การวิจัยทางกฎหมาย (Legal research)
บทความทางกฎหมาย (Legal composition)
สำนวนทางกฎหมาย (Law reporting)
การศึกษาทางกฎหมาย (Legal education)
วิชาชีพทางกฎหมาย (Legal profession)
ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal aid)
ประวัติ (History)
งานทั่วไป (General and comprehensive works)
กฎหมายจารีตประเพณี (Common law)
ความยุติธรรม (Equity)
กฎหมายขัดกัน (Conflicts of laws)
บุคคล (Persons)
ทรัพย์สิน (Property)
การพิทักษ์และผู้พิทักษ์ (Trusts and trustees)
การวางแผนในทรัพย์สินสมบัติ (Estate planning)
มรดก (Succession upon death)
สัญญา (Contracts)
ละเมิด (Torts)
ตัวแทน (Agency)
สมาคม (Associations)
ล้มละลาย (Insolvency and bankruptcy)
กฎข้อบังคับของการอุตสาหกรรม การค้า และการพาณิชย์ (Regulation of
industry trade and commerce)
ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property)
กฎหมายทางสังคม (Social legislation)

สาธารณสุข การสุขาภิบาล (Public health Sanitation)
 นิติเวชศาสตร์ (Medical legislation)
 กฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ (Veterinary laws)
 อาหาร ยา เครื่องสำอาง (Alcohol Alcoholic beverage)
 ความปลอดภัยของส่วนรวม (Public safety)
 การควบคุมกิจกรรมทางสังคม นันทนาการ (Control of Social Activities
 Recreation)
 การศึกษา (Education)
 วิทยาศาสตร์ และศิลปะ (Science and arts)
 กฎหมายรัฐธรรมนูญ (Constitutional Law)
 การปกครองท้องถิ่น (Local government)
 สาธารณสมบัติ (Public property)
 มาตรการของรัฐบาลในเวลาสงคราม ภาวะฉุกเฉิน วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ
 (Government measures in time of war National emergency,
 or economic crisis)
 การคลัง (Public finance)
 การป้องกันประเทศ กฎหมายทหาร (National defense Military law)
 ศาล พิจารณา (Courts procedure)
 กฎหมายอาญา (Criminal law)
 วิธีพิจารณาคดีอาญา (Criminal procedure)

อย่างไรก็ตามหมวด K สำหรับกฎหมายไทยตามที่แผนการจัดหมู่กำหนดไว้คือ หมวด KQ
 ซึ่งยังไม่ได้จัดทำ ดังนั้นบรรณารักษ์จึงต้องใช้หมวดอื่น ๆ ในการจัดหมู่หนังสือกฎหมายไทย ทำให้
 หนังสือกฎหมายไทยกระจายไปตามเนื้อหาของหมวดวิชาต่างๆ ที่กฎหมายนั้นเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น
 คอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จัดไว้ในหมวด HF กฎหมายครอบครัวจัดไว้ในหมวด HQ
 กฎหมายแรงงานจัดไว้ในหมวด HD กฎหมายรัฐธรรมนูญจัดไว้ในหมวด JF เมื่อใดที่หมด KQ
 สำหรับกฎหมายไทยจัดทำเสร็จจริงจะยกเลิกเลขหมู่เหล่านี้ และหนังสือกฎหมายไทยทั้งหมดจะนำไป
 จัดรวมกันไว้ด้วยกันภายใต้หมวด KQ

ดรรชนี

หนังสือคู่มือจัดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันส่วนใหญ่วที่จัดทำเสร็จแล้วจะมีดรรชนี ซึ่ง เป็นรายการคำที่แสดง เนื้อหาวิชาที่จะโยง ไปสู่ เลขหมู่ โดยเรียงตามลำดับตัวอักษร คำบางคำจะมีการแบ่งย่อย เพื่อโยง ไปสู่ เลขหมู่ที่ละเอียดยิ่งขึ้น

ระบบทศนิยมของดิวอี้

การจัดหมู่ระบบทศนิยมของดิวอี้ เป็นระบบที่นิยมใช้กันมากในห้องสมุดทั่วไป โดยเฉพาะ ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดวิทยาลัย เพราะระบบนี้มีการแบ่งความรู้้อย่างมีเหตุผล ไม่ซับซ้อน สัญลักษณ์ที่ใช้ เป็นตัวเลขที่ใช้นับกันอยู่ประจำวัน ผู้ใช้สามารถปรับตัวให้คุ้นเคยกับระบบการแบ่งหมู่ หนังสือนี้ได้รวดเร็ว ผู้คิดค้นระบบการจัดหมู่หนังสือนี้คือ Melvil Dewey เริ่มพิมพ์เผยแพร่เมื่อ ค.ศ. 1876 (พวาทันธุ์เมฆา 2534: 7-10) ระบบการจัดหมู่นี้มีการปรับปรุงอีกหลายครั้ง ปัจจุบันมีการปรับปรุงและจัดพิมพ์ออกมาใหม่เป็นระบบทศนิยมของดิวอี้ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 20 เมื่อ ค.ศ. 1989

Dewey แบ่งความรู้ออกเป็น 10 หมวดใหญ่ โดยที่ใช้สัญลักษณ์เป็นเลขสามหลัก และ ถ้ามีการแบ่งหมวดย่อยโดยใช้เลขมากกว่าสามหลัก ให้ใช้จุดทศนิยมคั่นหลัง เลขหลักที่สาม ดังนั้น การแบ่งครั้งแรกของระบบทศนิยมของดิวอี้จึง เป็นดังนี้

- 000 เบ็ดเตล็ด ทั่วไป
- 100 ปรัชญา
- 200 ศาสนา
- 300 สังคมศาสตร์
- 400 ภาษา
- 500 วิทยาศาสตร์
- 600 วิทยาศาสตร์ประยุกต์
- 700 ศิลปะและนันทนาการ

800 วรรณคดี

900 ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์

ในแต่ละหมวดวิชาใหญ่ ๆ สามารถแบ่งเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ ได้อีกโดยใช้ตัวเลขย่อย เป็นสัญลักษณ์ เช่นในกรณีของหมวด 300 สังคมศาสตร์ แบ่งสาขาวิชาย่อยได้ดังนี้

300 สังคมศาสตร์

310 สถิติทั่วไป

320 รัฐศาสตร์ (การเมืองและการปกครอง)

330 เศรษฐศาสตร์

340 กฎหมาย

350 รัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารกองทัพ

360 ปัญหาสังคม และบริการสังคม สมาคม

370 การศึกษา

380 การพาณิชย์ การสื่อสาร การขนส่ง

390 ประเพณี ขนบธรรมเนียม คติชนวิทยา

ในแต่ละสาขาวิชาย่อยสามารถแบ่งเนื้อหาย่อย ๆ ได้อีกโดยใช้เลขจุดทศนิยมช่วย นอก จากนี้ระบบทศนิยมของตัวอียังมีตาราง เลขประกอบไว้ช่วยเพื่อบอกความหมายเฉพาะหรือลักษณะที่ สำคัญและ จะใช้ได้เมื่อมีระบุไว้ในแผนการจัดหมู่เท่านั้น ตารางเลขประกอบมี 7 ตารางดังนี้

ตาราง 1 เลขย่อยมาตรฐาน (Standard Subdivisions)

ตาราง 2 เลขแสดงภูมิภาค ยุคสมัย บุคคล (Geographic Areas, Historical Periods, Persons)

ตาราง 3 เลขย่อยเฉพาะแต่ละวรรณกรรม (Subdivisions for Individual Literatures)

ตาราง 4 เลขย่อยเฉพาะแต่ละภาษา (Subdivisions of Individual Languages)

ตาราง 5 เลขย่อยแสดงเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ (Racial, Ethnic, National Groups)

ตาราง 6 เลขแสดงภาษา (Languages)

ตาราง 7 เลขแสดงกลุ่มของบุคคล (Groups of Persons)

การจัดหมู่หนังสือกฎหมายในระบบทศนิยมของดิวอี้ใช้เลขทศนิยม 340 ซึ่งในการพิมพ์ครั้งก่อนหน้านี้มีการแบ่งย่อยไว้ไม่ละเอียด สำหรับฉบับพิมพ์ครั้งที่ 20 มีแบบแผนการแบ่งย่อยที่ละเอียดกว่าฉบับพิมพ์ครั้งก่อน ๆ ดังนี้ (Dewey 1989: 394)

340	กฎหมาย
	.01-.09 เลขย่อยมาตรฐาน
.1	ปรัชญาและทฤษฎีของกฎหมาย
.2	กฎหมายเปรียบเทียบ
.3	การบริบูรณ์กฎหมาย
.5	ระบบของกฎหมาย
.9	การขัดกันแห่งกฎหมาย
341	กฎหมายระหว่างประเทศ
	.01-.09 เลขย่อยมาตรฐาน
.1	แหล่งที่ก่อให้เกิดกฎหมายระหว่างประเทศ
.2	ประชาคมโลก
.3	ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ
.4	เขตอำนาจและความสัมพันธ์ของเขตอำนาจของรัฐหรือประเทศ
.5	การขัดแย้งระหว่างรัฐ
.6	กฎหมายเกี่ยวกับสังคม
.7	ความร่วมมือระหว่างประเทศ
342	กฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายบริหารประเทศ
	.001-.009 เลขย่อยมาตรฐาน
.02	เครื่องมือพื้นฐานที่ใช้ในการปกครอง
.03	การปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญ
.04	โครงสร้าง อำนาจ หน้าที่ของรัฐบาล
.05	สาขาของรัฐบาลในทางนิติบัญญัติ

- .06 ผู้บริหารของรัฐบาล
- .07 กฎหมายเลือกตั้ง
- .08 เขตอำนาจของรัฐบาลต่อบุคคล
- .09 รัฐบาลท้องถิ่น
- .3-.9 กฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ
- 343 กฎหมายทหาร กฎหมายภาษี กฎหมายการค้า กฎหมายอุตสาหกรรม
.001-.009 เลขย่อมาตรฐาน
  - .01 กฎหมายทหาร
  - .02 กฎหมายทรัพย์สินของรัฐ
  - .03 กฎหมายการค้าของรัฐ
  - .04 กฎหมายภาษีอากร
  - .05 ภาษีชนิดต่าง ๆ
  - .06 ภาษีจําแนกตามภาระของผู้เสีย
  - .07 ข้อบังคับเกี่ยวกับกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ
  - .08 ข้อบังคับทางการค้า
  - .09 การควบคุมประโยชน์ของส่วนรวม
- .3-.9 สำหรับจําแนกตามภูมิภาค
- 344 กฎหมายสังคม กฎหมายแรงงาน กฎหมายสังคมสงเคราะห์ กฎหมาย
สุขอนามัย กฎหมายความปลอดภัย กฎหมายการศึกษา กฎหมายวัฒนธรรม
.001-.009 เลขย่อมาตรฐาน
  - .01 กฎหมายแรงงาน
  - .02 กฎหมายประกันสังคม
  - .03 กฎหมายสังคมสงเคราะห์
  - .04 กฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชน
  - .05 กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยของสาธารณชน
  - .06 กฎหมายเกี่ยวกับงานสาธารณะ
  - .07 กฎหมายการศึกษา
  - .08 กฎหมายเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนทางการศึกษาและ วัฒนธรรม

- .09 กฎหมายศาสนาและวัฒนธรรม
- .3-.9 สำหรับจำแนกตามภูมิภาค
- 345 กฎหมายอาญา
  - .001-.009 เลขย่อยมาตรฐาน
  - .01 ศาลอาญา
  - .02 การกระทำความผิดทางอาญา
  - .03 อาชญากร
  - .04 ความผิด, โทษทางอาญา
  - .05 วิธีพิจารณาความอาญา
  - .06 พยาน, หลักฐาน
  - .07 การพิจารณาคดี คดีตัดสิน
  - .08 วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน
- .3-.9 จำแนกตามภูมิภาค
- 346 กฎหมายส่วนบุคคล
  - .001-.009 เลขย่อยมาตรฐาน
  - .01 บุคคลและความสัมพันธ์ในครอบครัว
  - .02 สัญญาและตัวแทน
  - .03 ละเมิด
  - .04 กฎหมายทรัพย์สิน
  - .05 มรดก การสืบทอดมรดก พันัยกรรม
  - .06 องค์กร, สมาคม
  - .07 กฎหมายพาณิชย์
  - .08 กฎหมายธนาคารและประกันภัย
  - .09 กฎหมายเกี่ยวกับหลักทรัพย์และตราสารทางการเงิน
- .3-.9 จำแนกตามภูมิภาค
- 347 วิธีพิจารณาความแพ่ง และศาล
  - .001-.009 เลขย่อยมาตรฐาน
  - .01 ศาล

- .02 ศาลชั้นต้น
- .03 ศาลอุทธรณ์
- .04 ศาลพิเศษ
- .05 ระเบียบทั่วไปในการพิจารณาความ
- .06 พยานหลักฐาน
- .07 การพิจารณาคดี การตัดสิน
- .08 การอุทธรณ์
- .09 อนุญาโตตุลาการ
- .3-.9 จำแนกตามภูมิภาค
- 348 กฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา, ข้อบังคับ, คำพิพากษา
.001-.009 เลขย่อมาตรฐาน
  - .01 แหล่งพื้นฐานที่ใช้เป็นแนวกฎหมาย
  - .02 กฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา และ ข้อบังคับ
  - .04 คำพิพากษาคดี
  - .05 ความเห็นของนักกฎหมาย
- .3-.9 จำแนกตามภูมิภาค
- 349 วิชากฎหมายในภูมิภาคต่าง ๆ

ดรรชนี

ระบบดัชนีมดิวอี้ มีหนังสือดรรชนีสัมพันธ์ (Relative index) เป็นรายการคำแสดงเนื้อหาวิชาซึ่งโยงไปสู่เลขหมู่โดยเรียงตามลำดับตัวอักษรรวมกันหมดทุกหมวดหมู่

แผนการจัดหมวดหมู่ย่อย 343 และ 347 สำหรับหนังสือกฎหมายไทยของหอสมุดกลาง
กระทรวงยุติธรรม

หอสมุดกลาง กระทรวงยุติธรรม - เป็นห้องสมุดเฉพาะทางด้านกฎหมาย ซึ่งให้บริการแก่ผู้พิพากษาและข้าราชการกระทรวงยุติธรรม เดิมที่ห้องสมุดนี้ใช้ระบบดัชนีของดิวอี้ฉบับพิมพ์

ครั้งที่ 17 จัดหมู่หนังสือ แต่ประสบกับปัญหาเรื่อง เลขหมู่หมวดย่อย 340 ของฉบับพิมพ์ครั้งที่ 17 มีน้อยมาก ไม่เพียงกับการจัดหมู่หนังสือกฎหมายไทย ดังนั้น บรรณารักษ์และนักกฎหมายจึงร่วมมือกันกระจายเลขหมู่ในหมวดย่อย 343 กฎหมายอาญา และ 347 กฎหมายเอกชนของระบบทศนิยมของดิวอี้ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 17 นี้ ออกเป็น 4 หมวด สำหรับจัดหมู่หนังสือในประมวลกฎหมาย 4 ประเภท คือ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แผนการจัดหมู่ที่ใช้จัดหมู่หนังสือมาจนถึงทุกวันนี้ (รายละเอียดของแผนการจัดหมู่หมวดย่อย 343 และ 347 นี้ ปรอดดูที่ภาคผนวก ก.)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบโครงสร้างระบบการจัดหมู่หนังสือซีลเลอร์ ระบบหอสมุดรัฐสภา และระบบทศนิยมของดาวี

เรื่อง	ระบบการจัดหมู่หนังสือซีลเลอร์	ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน	ระบบทศนิยมของดาวี
1. สัญลักษณ์	1. ใช้อักษรย่อชื่อประเทศร่วมกับเลขทศนิยม	1. ใช้ตัวอักษรโรมันและเลขทศนิยม	1. ใช้เลขทศนิยม
2. โครงสร้างภายในระบบหมวด ระบบหมวด กฎหมาย	2. งานแต่ละระบบกฎหมายแบ่งย่อยเป็น 10 หมวดตามลักษณะและเนื้อหาของหนังสือ	2. งานแต่ละหมวดย่อยจำแนกเลขหมู่เป็น 7 ประเภท แสดงลักษณะของงาน, ประเภท และเนื้อหาของหนังสือ (Martel's Seven Points)	2. แบ่งออกเป็น 10 หมวดย่อยตามเนื้อหาของหนังสือ
3. ตารางช่วย	3. มีตารางเลขแบบแผน 1 ตารางสำหรับเติมงานทุกเลขหมู่ เพื่อแสดงช่วงเวลา ลักษณะ เนื้อหา และท้องถิ่น	3.1 มีตารางกำหนด เลขคัทเตอร์ของระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ช่วยในการแบ่งย่อยและ เนื้อหาเฉพาะ และตามภูมิศาสตร์ 3.2 มีตารางจำแนกรายละเอียดตามรูปแบบวิธีเขียน (Form Divisions)	3. มีตารางช่วยแสดงเนื้อหา ย่อยอีก 2 ตาราง คือ ตาราง 1 เลขแบบแผน และตาราง 2 เลขแสดงภูมิภาค
4. วรรชนี	4. ไม่มีวรรชนี	4. มีวรรชนีท้ายเล่มสำหรับโยงไปสู่เลขหมู่ทุกหมู่เกือบทุกหมวดโดยละเอียด	4. มีวรรชนีสัมพันธ์ 2 เล่มสำหรับโยงไปสู่เลขหมู่ทุกหมวดละเอียดพอสมควร

ระบบกฎหมายกับหนังสือกฎหมาย

กฎหมายเป็นสิ่งที่มีความมาตั้งแต่สมัยดั้งเดิม ยุคแรก ๆ กฎหมายมิได้มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นเพียงจารีตประเพณีที่สะสมสืบทอดกันมา ต่อมาเมื่อชุมชนขยายมากขึ้น การบัญญัติข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อใช้กับคนในชุมชนนั้นจึงเกิดขึ้นเพื่อให้ทราบถึงจารีตประเพณีที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ในยุคต่อมาในบางอาณาจักรมีการขยายอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาล จำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนเพื่อใช้บังคับคนจำนวนมาก ดังนั้นหากแบ่งประเภทของระบบกฎหมายตามที่มาของกฎหมายแล้วอาจแบ่งได้เป็น 2 ระบบคือ (หยุด แสงอุทัย 2523: 6)

1. ระบบกฎหมายจารีตประเพณี เป็นระบบกฎหมายที่มีแหล่งกำเนิดและวิวัฒนาการขึ้นในประเทศอังกฤษ และเผยแพร่ไปยังประเทศต่าง ๆ ที่เคยเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เป็นกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรเกิดจากจารีตประเพณีต่าง ๆ ที่มีมาแต่ดั้งเดิมและคำพิพากษาของศาลที่ผู้พิพากษาสร้างขึ้น ต่อมาได้มีการพัฒนาหลักกฎหมาย เรียกว่า หลักความยุติธรรม (Equity) ขึ้นมาคู่กับกฎหมายจารีตประเพณี เพื่อใช้พิจารณากรณีที่ไม่อาจยื่นฟ้องต่อศาลคอมมอนลอว์ได้ และเมื่อรัฐสภามีอำนาจออกกฎหมาย กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ออกโดยรัฐสภาจึงเป็นที่มาของกฎหมายในระบบกฎหมายจารีตประเพณีอีกแหล่งหนึ่ง ดังนั้นสรุปแล้วที่มาของกฎหมายในระบบกฎหมายจารีตประเพณีเรียงตามลำดับความสำคัญ มีดังนี้

- 1.1 คำพิพากษาของศาล และหลักความยุติธรรม
- 1.2 กฎหมายจารีตประเพณี
- 1.3 กฎหมายลายลักษณ์อักษร

หนังสือกฎหมายในระบบกฎหมายจารีตประเพณี จะแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างหนังสือจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) กับแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Source) (Birch 1987: 776) แหล่งปฐมภูมิคือแหล่งที่มาของกฎหมาย หนังสือจากแหล่งนี้คือ ตัวบทกฎหมายนั่นเอง ส่วนหนังสือจากแหล่งทุติยภูมิจะเป็นหนังสือตำราต่าง ๆ สารานุกรม วารสารทางด้านกฎหมาย ตลอดจนวิทยานิพนธ์ (Way 1987: 76)

2. ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) ระบบกฎหมายนี้มีต้นกำเนิดจากกฎหมายโรมันโบราณ กฎหมายในระบบนี้จะเขียนขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรหรือจัดเป็นรูปประมวลกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ นิยมใช้ในประเทศภาคพื้นทวีปยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี เป็นต้น ส่วนในทวีปเอเชียได้แก่ ญี่ปุ่น และไทย เป็นต้น กฎหมายในระบบลายลักษณ์อักษร จะมีที่มาจาก 4 แหล่งเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้

- 2.1 กฎหมายลายลักษณ์อักษร
- 2.2 จารีตประเพณี
- 2.3 คำพิพากษาของศาล
- 2.4 ความเห็นของนักนิติศาสตร์

หนังสือกฎหมายในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร จะไม่สามารถแบ่งแยกเป็นแหล่งปฐมภูมิกับแหล่งทุติยภูมิได้อย่างชัดเจน (Birch 1987: 776) ทั้งนี้เพราะมีหนังสือบางประเภท เช่น ความเห็นของนักนิติศาสตร์ ซึ่งปรากฏในรูปของหนังสือคำอธิบายกฎหมายจะคาบเกี่ยวกันระหว่างทั้งสองแหล่ง คือ คำอธิบายนั้นอาจชี้แนะแนวทางต่าง ๆ อันก่อให้เกิดเป็นกฎหมายได้ในขณะเดียวกันก็เป็นตำราศึกษาตัวบทกฎหมายด้วย นอกจากนี้กฎหมายในระบบนี้ยังนิยมแบ่งตามเนื้อหาออกเป็นกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชน ซึ่งกฎหมายในระบบกฎหมายจารีตประเพณีจะไม่นิยมแบ่งแยกประเภทกฎหมาย (ธีระ ศิริธรรมรักษ์และคณะ 2527: 71) อย่างไรก็ตามหนังสือกฎหมายในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรนี้สามารถแบ่งออกตามแหล่งที่มาของกฎหมายได้เช่นเดียวกัน คือจากแหล่งปฐมภูมิ ได้แก่ ตัวบทกฎหมาย เช่น ร่างกฎหมาย ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ กฎหมายลำดับรองต่าง ๆ และคำพิพากษาศาล จากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือกฎหมายอื่น ๆ เช่น ตำราทางกฎหมายเช่นคำอธิบายตัวบทต่าง ๆ วารสารกฎหมาย วิทยานิพนธ์ เป็นต้น

หากจะเปรียบเทียบความแตกต่างระบบกฎหมายจารีตประเพณีและระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรแล้วสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระบบกฎหมายจารีตประเพณีและระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร

ระบบกฎหมายจารีตประเพณี	ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร
1. เป็นกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เกิดจากจารีตประเพณีและคำพิพากษา ของศาล	1. เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้ในรูปประมวล กฎหมาย
2. คำพิพากษาของศาลเป็นที่มาที่สำคัญ ของกฎหมาย	2. คำพิพากษาไม่ใช่ที่มาที่สำคัญของกฎหมาย เป็นเพียงการตีความในตัวของประมวล ประมวลกฎหมาย
3. ในการพิจารณาดีเป็นการพิจารณาจาก เรื่องเฉพาะเรื่องมาสู่กฎเกณฑ์ทั่วไป	3. เป็นการพิจารณาจากหลักเกณฑ์ทั่วไป มาสู่เฉพาะเรื่อง
4. ที่มาของกฎหมายเป็นผลจากพัฒนาการ ในทางประวัติศาสตร์ที่ละน้อย	4. ที่มาของกฎหมายมาจากกฎหมายโรมัน เป็นพื้นฐาน
5. ไม่แยกกฎหมายออกเป็นกฎหมายเอกชน และกฎหมายมหาชน	5. แยกกฎหมายออกเป็นกฎหมายเอกชนและ กฎหมายมหาชน
6. นักนิติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก แพร่หลาย คือผู้พิพากษาศาลสูงที่สำคัญ ๆ	6. นักนิติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันแพร่ หลาย คือ ผู้เขียนตำรากฎหมาย

กฎหมายอเมริกัน

กฎหมายอเมริกันหรือกฎหมายแองโกล ออเมริกัน (Anglo-American Law) เป็น
กฎหมายในระบบกฎหมายจารีตประเพณีซึ่งยึดถือคำพิพากษาของศาลเป็นที่มาของกฎหมาย แต่ใน
ปัจจุบัน กฎหมายที่เกิดจากคำพิพากษาของศาลจะมีศักดิ์ต่ำกว่ากฎหมายที่ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติ เพราะ

กฎหมายที่เกิดจากคำพิพากษาของศาลอาจถูกแก้ไขโดยบทบัญญัติที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติได้ วิชาคุณ
เครื่องาม (2530) ได้จัดลำดับที่มาของกฎหมายอเมริกันไว้ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญ
2. กฎหมายลายลักษณ์อักษร* และกฎหมายฉบับเอกรูป** (Uniform Law)
3. กฎหมายจารีตประเพณีและหลักเอาควิตี
4. กฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับตัวอย่าง***
5. หลักกฎหมายจารีตประเพณีซึ่งเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษร (Restatement)

และความเห็นของนักนิติศาสตร์

ในปัจจุบันถึงแม้ว่ากฎหมายอเมริกันที่เกิดจากแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาจะเป็นแกน
(Core) ของกฎหมายจารีตประเพณีก็ตาม แต่กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ตราขึ้นโดยรัฐสภานั้นวันจะ
ทวีความสำคัญในสาขาต่าง ๆ และเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกวัน รัฐสภาของรัฐบาลกลางของแต่ละรัฐ
ต่างตรากฎหมายลายลักษณ์ออกมามากมาย หากจัดลำดับของกฎหมายลายลักษณ์อักษรจะได้ดังนี้
(Fransworth 1983: 55-57)

1. รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา (The Constitution of the United States) ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของแผ่นดิน ซึ่งมีศักดิ์สูงกว่ากฎหมายอื่น ๆ กฎหมายลายลักษณ์อักษร
ที่ตราขึ้นจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมิได้
2. สนธิสัญญา (Treaties) มีศักดิ์เท่ากับกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภาสหรัฐอเมริกา

* กฎหมายลายลักษณ์อักษร หมายถึง การรวบรวมเอากฎหมายลายลักษณ์อักษรหลายลักษณะมา
อยู่ในเล่มเดียวกัน แต่มิใช่ประมวลกฎหมาย (Code) เพราะมิได้จัดทำขึ้นเป็นหมวดหมู่เรียง
ลำดับมาตรา และไม่มีข้อความทำวถึงซึ่งกันและกัน

** กฎหมายฉบับเอกรูป หมายถึง กฎหมายซึ่งมีผลบังคับใช้ทั่วไปในสหรัฐอเมริกา ในลักษณะที่เป็น
กฎหมายฉบับเดียวกัน ข้อความอย่างเดียวกัน และใช้ร่วมกันระหว่างรัฐต่าง ๆ

*** กฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับตัวอย่าง ในบางกรณีการจัดทำกฎหมายฉบับเอกรูปอาจพบกับ
อุปสรรคจากการที่รัฐต่าง ๆ ไม่ยอมรับ นักกฎหมายจึงเสนอแนะให้ทำกฎหมายลายลักษณ์อักษร
ฉบับตัวอย่างขึ้นแทน หากรัฐใดประสงค์จะนำไปใช้ก็ให้นำไปใช้ดูว่าเป็นกฎหมายของรัฐนั้น

3. รัฐบัญญัติของรัฐบาลสหรัฐ (Federal Statutes) รัฐสภาของสหรัฐอเมริกา มีอำนาจตรากฎหมายทุกอย่างที่เห็นว่าจำเป็นและเหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติตามอำนาจที่มอบให้ กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ เป็นไปได้ รัฐบัญญัติของรัฐบาลกลางมีศักดิ์เท่ากับสนธิสัญญา และจะต้องไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ

4. คำสั่งฝ่ายบริหารของรัฐบาลกลาง ระเบียบและกฎข้อบังคับของฝ่ายบริหาร (Federal Executive orders and administrative rules and regulations) รัฐธรรมนูญให้อำนาจประธานาธิบดีมีอำนาจในการออกคำสั่งของฝ่ายบริหาร ซึ่งมีลักษณะและผล เหมือนกับกฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติ และองค์กรฝ่ายบริหารของรัฐบาลกลางบางหน่วยก็ได้รับอำนาจให้ออกระเบียบและกฎข้อบังคับตามที่รัฐบัญญัติให้อำนาจไว้ ซึ่งระเบียบและข้อบังคับเหล่านี้ มีศักดิ์สูงกว่ากฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภาของมลรัฐ

5. รัฐธรรมนูญของมลรัฐ (State Constitutions) ถือเป็นกฎหมายสูงสุดภายในมลรัฐนั้น แต่อยู่ในบังคับของรัฐบัญญัติของรัฐบาลกลาง มักจะมีรายละเอียดมากกว่ารัฐธรรมนูญของรัฐบาลกลาง และมีการเพิ่มเติมอยู่เสมอ

6. รัฐบัญญัติของมลรัฐ (State Statutes) จะอยู่ภายใต้บังคับของรัฐบัญญัติของรัฐบาลกลางและรัฐธรรมนูญของมลรัฐนั่นเอง ในกรณีที่รัฐบาลกลางไม่ได้บัญญัติกฎหมายในสาขาใดอย่างครบถ้วน มลรัฐมีอำนาจที่จะบัญญัติกฎหมายนั้นออกมาเท่าที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ทั้งนี้กฎหมายรัฐบาลกลางเรื่องหนึ่งจะไม่ครอบคลุมทั้งหมด จึงเปิดช่องให้รัฐบัญญัติของมลรัฐเข้ามามีบทบาทบ้าง ตามปกติแล้วนักกฎหมายจะเกี่ยวข้องกับรัฐบัญญัติของมลรัฐมากกว่ากฎหมายลายลักษณ์อักษรอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว

7. ข้อกำหนดและระเบียบของฝ่ายบริหารมลรัฐ (State Administrative Rules and Regulations) มีรูปแบบและจุดมุ่งหมายต่างหากเกี่ยวกับข้อกำหนดและระเบียบของฝ่ายบริหารสหรัฐอเมริกา แต่มีความสำคัญในระดับรองกว่าและส่วนใหญ่เป็นระเบียบหรือข้อกำหนดเกี่ยวกับการอนุญาตทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในรัฐ

8. เทศบัญญัติและข้อบังคับขององค์การปกครองท้องถิ่น (Municipal Charters, Ordinances, Rules and Regulations) ในแต่ละมลรัฐจะแบ่งการปกครองออกเป็น County ซึ่งเทียบได้กับจังหวัด แต่ละ County แบ่งย่อยออกเป็นเทศบาล ทั้ง County และเทศบาลต่างมีอำนาจในการตราข้อบังคับและเทศบัญญัติตามลำดับ นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ยังอาจออกระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ได้อีก

ประเภทของกฎหมายอเมริกัน

การจัดแบ่งประเภทของกฎหมายอเมริกันนั้นเป็นเรื่องยาก เนื่องจากสาเหตุหลายประการ แต่อย่างไรก็ตาม เราอาจแบ่งประเภทของกฎหมายอเมริกันออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (Fransworth 1983: 81)

1. กฎหมายกับหลักความยุติธรรม (Law and Equity)

1.1 กฎหมาย หมายถึง หลักกฎหมายที่สร้างขึ้นมาจากคณาพิพากษา

1.2 หลักความยุติธรรม หมายถึง หลักกฎหมายอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินคดีแพ่งเท่านั้น

2. กฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ (Substance and Procedure)

2.1 กฎหมายสารบัญญัติ หมายถึง กฎหมายทั้งปวงที่มีใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาทิเช่น กฎหมายแพ่ง กฎหมายพาณิชย์ กฎหมายอาญา เป็นต้น

2.2 กฎหมายวิธีสบัญญัติ หมายถึง กฎหมายที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความ ได้แก่ กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายลักษณะพยาน และกฎหมายว่าด้วยการชดกันแห่งกฎหมาย

3. กฎหมายมหาชนกับกฎหมายเอกชน (Public Law and Private Law)

3.1 กฎหมายมหาชน ได้แก่

3.1.1 กฎหมายรัฐธรรมนูญ (Constitution Law)

3.1.2 กฎหมายปกครอง (Administrative Law)

3.1.3 ระเบียบข้อบังคับทางการค้า (Trade Regulation)

3.1.4 กฎหมายแรงงาน (Labor Law)

3.1.5 กฎหมายอาญา (Criminal Law)

3.2 กฎหมายเอกชน ประกอบด้วยกฎหมายหลักใหญ่ ๆ 6 ประเภท คือ

3.2.1 กฎหมายว่าด้วยสัญญา (Contracts)

3.2.2 กฎหมายว่าด้วยละเมิด (Torts)

3.2.3 กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน (Property)

3.2.4 กฎหมายครอบครัว (Family Law)

3.2.5 กฎหมายพาณิชย์ (Commercial Law)

3.2.6 กฎหมายวิสาหกิจ (Business Enterprise)

หนังสือกฎหมายอเมริกัน

กฎหมายอเมริกันมีการแบ่งแยกหนังสือและเอกสารออกเป็น 2 แหล่ง คือ แหล่งปฐมภูมิ และแหล่งทุติยภูมิ เช่นเดียวกับกฎหมายในระบบกฎหมายจารีตของประเทศอื่น ๆ เอกสารจากแหล่งปฐมภูมิของกฎหมายอเมริกันคือ รัฐบัญญัติต่าง ๆ (Statutes) และคำพิพากษา (Cases) เอกสารจากแหล่งทุติยภูมิในกฎหมายอเมริกัน ได้แก่ ตำราเรียน วารสารทางกฎหมาย สารานุกรม เป็นต้น เอกสารเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในกรณีที่ต้องมีการอ้างอิง วิเคราะห์หลักพื้นฐาน การวิจารณ์ ตลอดจนเป็นโครงร่างในการปรับปรุงกฎหมาย E. Allan Fransworth ได้แบ่งชนิดของเอกสารและหนังสือจากแหล่งทุติยภูมิไว้ในหนังสือ An Introduction to the legal system of the Limited States ไว้ดังนี้

1. พจนานุกรม (Dictionaries) ใช้ในกรณีที่มีการใช้กฎหมายแล้วต้องการคำจำกัดความเพิ่มเติม เนื่องจากไม่มีการระบุไว้อย่างชัดเจนในตัวกฎหมายหรือคำพิพากษา พจนานุกรมกฎหมายอเมริกันที่มีชื่อเสียง คือ Bouvier's Law Dictionary and Concise Encyclopedia 1 ชุด มีทั้งหมด 3 เล่ม Black's Law Dictionary และ Ballantine's Law Dictionary ซึ่งจะจบภายในเล่มเดียว

2. สารานุกรม (Encyclopedias) เป็นประโยชน์ในการช่วยค้นคำพิพากษา ซึ่งจะให้ข้อมูลหลักในแง่ของกฎหมายมากกว่าบทวิเคราะห์และวิจารณ์ สารานุกรมที่มีชื่อเสียงของวงการกฎหมายอเมริกัน คือ American Jurisprudence และ Corpus Juris Secundum ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 90 เล่ม และมากกว่า 100 เล่มต่อชุดตามลำดับ

3. ตำราและคำอธิบายกฎหมาย (Treatises and Textbooks) หนังสือทั้งสองประเภทนี้จะให้คำอธิบายเหตุผลของที่มาของกฎต่าง ๆ และให้ข้อวิจารณ์สถานะของกฎหมายที่เป็นปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้ปฏิบัติงานในสาขาวิชากฎหมาย

4. หนังสือรวบรวมคำพิพากษา (Casebooks) เป็นหนังสือประเภทที่สำคัญที่สุดสำหรับนักศึกษาและนักวิจัยในสาขาวิชานิติศาสตร์ในการศึกษาและทำการวิจัย หนังสือประเภทนี้จะได้รับการปรับปรุงบ่อยครั้งกว่าตำราเรียน ดังนั้นจึงมีข้อมูลต่าง ๆ ที่ทันสมัยกว่ามาก

5. วารสารทางกฎหมาย (Legal Periodicals) วารสารกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่เป็นวารสารที่ผลิตโดยมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนสาขาวิชานิติศาสตร์ และจำนวนมากถึงประมาณสองแสนฉบับ ภายในบรรจุบทความและปริทัศน์หนังสือซึ่งเขียนโดยอาจารย์ในมหาวิทยาลัย นักกฎหมายและผู้พิพากษา นอกจากนี้ยังมีวารสารอีกจำนวนมากซึ่งออกโดยสมาคมทางกฎหมายและกลุ่มต่าง ๆ เช่น American Journal of Comparative Law เป็นต้น ในแต่ละปีจะมีการพิมพ์ดรรชนีเพื่อช่วยการค้นหาบทความในวารสารเหล่านี้ออกมาหลายชื่อเรื่อง อาทิเช่น Index to Legal Periodicals และ Current Law Index เป็นต้น

6. บริการแผ่นปลิว (Looseleaf Services) สำนักพิมพ์ที่มีชื่อเสียงในการพิมพ์เอกสารออกมาให้บริการในลักษณะนี้คือ Commerce Clearing House (CCH) และ Prentice-Hall บริการนี้จะช่วยให้ นักกฎหมายมีหนังสือที่ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ อยู่เสมอ

7. หนังสือประเภทอื่น ๆ (Miscellaneous) อาทิเช่น หนังสือแบบฟอร์มต่าง ๆ นามานุกรม ซึ่งบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับรายชื่อนักกฎหมายอเมริกัน และรวมย่อชื่อกฎหมายของทั้ง 50 รัฐในสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่น ๆ เป็นต้น

กฎหมายไทย

กฎหมายไทยเป็นกฎหมายในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ตัวบทกฎหมายจะเขียนขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรหรือจัดทำในรูปประมวลกฎหมาย และกฎหมายลำดับรอง โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดกฎหมายไทยสามารถแบ่งแยกตามเนื้อหาของกฎหมายซึ่งเป็นหลักการแบ่งกฎหมายในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร จะสามารถแบ่งแยกออกเป็น 3 ประเภท คือ (หยุด แสงอุทัย 2524: 154)

1. กฎหมายมหาชน หมายถึง กฎหมายที่บัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน ในฐานะที่รัฐเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองเอกชน กฎหมายมหาชนได้แก่กฎหมายดังต่อไปนี้

1.1 กฎหมายรัฐธรรมนูญ หมายถึง กฎหมายที่ว่าด้วยระเบียบแห่งอำนาจสูงสุดในรัฐ คือ อำนาจอธิปไตย และความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการต่อกันและกัน

1.2 กฎหมายปกครอง หมายถึง กฎหมายที่วางระเบียบบังคับทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดระเบียบบริหารราชการของรัฐบาล และการดำเนินกิจกรรมของฝ่ายปกครองในการจัดทําบริการสาธารณะรวมทั้งวางหลักความเกี่ยวพันในทางปกครองระหว่างฝ่ายปกครองและเอกชน

1.3 กฎหมายอาญา หมายถึง กฎหมายที่บัญญัติถึงการกระทำผิดและการลงโทษ กฎหมายอาญาจะหมายความถึง กฎหมายทุกอย่างที่มีบทกำหนดโทษทางอาญาซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.3.1 ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแรกที่ประกาศใช้ในประเทศไทย คือ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ใช้บังคับตั้งแต่ พ.ศ. 2451 จนถึง พ.ศ. 2499 จึงให้มีการยกเลิก และประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาฉบับใหม่ คือ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 เริ่มใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาจนจนถึงปัจจุบันนี้

1.3.2 พระราชบัญญัติซึ่งกำหนดโทษทางอาญา เช่น พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นต้น

1.4 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการจับกุม การสอบสวน การดำเนินกระบวนการพิจารณาศาล เพื่อที่จะนำผู้กระทำผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายอาญามาลงโทษ (ปรีดี เกษมทรัพย์ 2526: 47) ปัจจุบันประเทศไทยใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุด โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2522

1.5 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิและหน้าที่ทางแพ่ง เช่น วิธีฟ้อง ศาลที่จะฟ้อง วิธีดำเนินกระบวนการพิจารณาศาลและการบังคับคดี (ปรีดี เกษมทรัพย์ 2526: 47) กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยในปัจจุบัน ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุดโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2534

1.6 พระธรรมนูญศาลยุติธรรม เป็นกฎหมายว่าด้วยการจัดการองค์การประเภทของศาล เขตอำนาจของศาล องค์คณะของผู้พิพากษาในการพิจารณา ตลอดจนอำนาจของผู้พิพากษาในการพิจารณา (ปรีดี เกษมทรัพย์ 2526: 48) พระธรรมนูญศาลยุติธรรมฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 (ชุมพล จันทราทิพย์ 2526: 23) ฉบับสุดท้าย คือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2534

2. กฎหมายเอกชน หมายถึง กฎหมายที่กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนต่อเอกชนด้วยกันในฐานะที่เท่าเทียมกัน ในกรณีที่รัฐเข้ามาก่อนติดสัมพันธ์กับเอกชน เช่น การที่รัฐค้าขายกับเอกชน รัฐจะลดฐานะลงมาเท่ากับราษฎรและตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเอกชน สำหรับกฎหมายเอกชนของไทยคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2466 มีทั้งสิ้น 6 บรรพ คือ (สมศักดิ์ คุณเงิน, อธิพล อรุณะกลีกร และสภาพร ลีम्मณี 2533: สารบาญ)

- 2.1 บรรพ 1 หลักทั่วไป
- 2.2 บรรพ 2 หนี้
- 2.3 บรรพ 3 เอกเทศสัญญา
- 2.4 บรรพ 4 ทรัพย์สิน
- 2.5 บรรพ 5 ครอบครัว
- 2.6 บรรพ 6 มรดก

3. กฎหมายระหว่างประเทศ หมายถึง กฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐด้วยกัน (หยุด แสงอุทัย 2523: 154) ได้แก่ บรรดากฎเกณฑ์ต่างๆ ที่มีอยู่โดยจารีตประเพณี หรือโดยการตราหลักกฎหมายทั่วไปขึ้นไว้โดยนานาอารยประเทศ หรือความตกลงระหว่างประเทศ อันมีผลใช้บังคับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศอาจแยกได้ 3 สาขา คือ

3.1 กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง คือ กฎหมายที่บัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐ แบ่งเป็น 2 ภาค คือ (ปรีดี เกษมทรัพย์ 2526: 48)

3.1.1 ภาคสันติ เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับรัฐ เช่น สิทธิ หน้าที่ อาณาเขตของรัฐ การทาสันติสัญญา เป็นต้น

3.1.2 ภาคสงคราม เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำสงคราม เช่น การประกาศสงคราม วิธีปฏิบัติยามสงคราม เป็นต้น

3.2 กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล เป็นข้อบังคับกำหนด สิทธิ หน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศที่ต่างกันในกรณีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวพันกับต่างประเทศในเรื่องต่าง ๆ เช่น การได้สัญชาติ การแปลงสัญชาติ เป็นต้น

3.3 กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา เป็นข้อบังคับที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในทางอาญา เกี่ยวกับเขตอำนาจศาล การรับรู้คำพิพากษาทางอาญาของประเทศอื่น ตลอดจนการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน

ลำดับชั้นของกฎหมายไทย

ปรีดี เกษมทรัพย์ (2526: 38) ได้แบ่งลำดับชั้นของกฎหมายไทยไว้ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญ
2. พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด
3. พระราชกฤษฎีกา
4. กฎกระทรวง
5. ระเบียบ ข้อบังคับ
6. ประกาศ คำสั่ง

หนังสือกฎหมายไทย

ทัศนาศาว (2515) ซึ่งทำวิทยานิพนธ์เรื่อง หนังสือกฎหมายไทยและแหล่งสะสมได้แยกประเภทของหนังสือกฎหมายไทยไว้ดังนี้

1. ตำบทยกฎหมาย แบ่งออกเป็น
  - 1.1 กฎหมายแผ่นดิน
  - 1.2 กฎหมายท้องถิ่น
2. ราชกิจจานุเบกษา
3. รายงานการประชุมร่างกฎหมาย
4. รายงานการประชุมรัฐสภา
5. คณิตพจนานุกรม ซึ่งมีหนังสือที่เกี่ยวข้องอีก 2 ประเภทคือ
  - 5.1 คำสั่งคำร้องของศาลฎีกา
  - 5.2 คำนินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญ
6. ตำรายกฎหมายและคำอธิบายกฎหมาย

รายละเอียดของหนังสือกฎหมายไทยแต่ละประเภทมีดังนี้

1. ตำบทยกฎหมาย แยกประเภทออกเป็น กฎหมายแผ่นดินและกฎหมายท้องถิ่นดังนี้

1.1 กฎหมายแผ่นดิน ได้แก่

1.1.1 รัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายสูงสุดว่าด้วยการปกครองประเทศ รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติที่กล่าวถึงอำนาจอธิปไตยอันเป็นอำนาจสูงสุดในรัฐ การแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจเหล่านั้น ตลอดจนบทบัญญัติที่กล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ขององค์พระประมุขของประเทศและของราษฎร โดยเหตุที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติของกฎหมายอื่นใดจะขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญมิได้ มิฉะนั้นกฎหมายดังกล่าวย่อมตกเป็นโรมมะ (ธีระ ศรีธรรมรักษ์และคณะ 2531: 78)

1.1.2 ประมวลกฎหมาย คือ กฎหมายซึ่งรวบรวมบทบัญญัติเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน จัดแบ่งหมวดหมู่ให้เรียบร้อย มีข้อความทั่วถึงซึ่งกันและกัน (หยุด แสงอุทัย 2523: 8) เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นต้น การใช้ประมวลกฎหมายต้องมีพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายนั้นอีกฉบับหนึ่ง เพื่อแจ้ง เหตุผลในการตรากฎหมายและกำหนดวันที่ให้ใช้ประมวลกฎหมายนั้น (พิชญ์ รพินทร์ 2508: 4 อ้างถึงใน ทศนาถาวร 2515: 29)

1.1.3 พระราชบัญญัติ คือ กฎหมายซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นโดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา (หยุด แสงอุทัย 2523: 46) เมื่อรัฐสภาเห็นชอบแล้ว นายกรัฐมนตรีขึ้นทูลเกล้าถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาแล้วใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ ในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นบังคับใช้มากมาย เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 เป็นต้น

1.1.4 พระราชกำหนด คือ กฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี มี 2 ประเภทคือ พระราชกำหนดทั่วไปและพระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรและเงินตราการออกพระราชกำหนดจะต้องเป็นไปภายใต้เงื่อนไขที่ว่า เป็นกรณีที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันจะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือมีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรและเงินตรา การประกาศใช้จะต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ (หยุด แสงอุทัย 2523: 47) ตัวอย่างพระราชกำหนดเช่น พระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากร (ฉบับที่ 38) พ.ศ. 2522 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2523 เป็นต้น

1.1.5 พระราชกฤษฎีกา คือกฎหมายที่ฝ่ายบริหารได้จัดทำขึ้นเพื่อทูลเกล้าถวายพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยไม่ต้องผ่านการเห็นชอบจากรัฐสภา พระราชกฤษฎีกา

มี 2 ประเภท คือพระราชกฤษฎีกาที่ออกโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายบัญญัติให้คณะรัฐมนตรี ภาย
 คำแนะนำให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ๆ และพระราช
 กฤษฎีกาที่พระมหากษัตริย์ใช้อำนาจตราโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย พระราชกฤษฎีกาจะใช้บังคับเป็น
 กฎหมายต่อเมื่อประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาแล้ว (หยุด แสงอุทัย 2523: 47) ตัวอย่าง
 พระราชกฤษฎีกา เช่น พระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไม่มีขีดไฟต้องเป็นไปตาม
 มาตรฐาน พ.ศ. 2523, พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยพลังงาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 พ.ศ. 2534 เป็นต้น

1.1.6 กฎกระทรวง คือกฎหมายซึ่งรัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ
 หรือพระราชกฤษฎีกาได้ออกมาเพื่อดำเนินการในรายละเอียด ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติหรือพระ
 ราชกฤษฎีกานั้น กฎกระทรวงใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เมื่อประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาแล้ว (หยุด
 แสงอุทัย 2523: 49) ตัวอย่าง กฎกระทรวง เช่น กฎกระทรวง ฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2534)
 ออกตามความในพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 เป็นต้น

1.1.7 พระบรมราชโองการ เป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์ทรงประกาศแก่
 ราษฎรในเรื่องราวและเหตุการณ์พิเศษเฉพาะ เรื่องเฉพาะราย (สุนทรพิพิธ, พระยา ม.ป.บ.:
 80 อ้างถึงใน ทศนา ถาวร 2515: 32) เช่น พระบรมราชโองการประกาศแต่งตั้งหัวหน้าคณะ
 รักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ พ.ศ. 2534 เป็นต้น

1.1.8 ประกาศของทางราชการ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประกาศ
 ที่ใช้เป็น กฎหมายและประกาศทั่วไป

1.1.8.1 ประกาศที่ใช้เป็นกฎหมาย ออกโดยสำนักนายกรัฐมนตรี
 และกระทรวงต่าง ๆ ออกตามความในพระราชบัญญัติ ประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาแผนก
 กฤษฎีกาและมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย ลักษณะของประกาศที่ใช้เป็นกฎหมายนี้ แจกถึงหน่วยที่ออก
 ประกาศ เรื่องที่ประกาศ อ้างถึงพระราชบัญญัติ แล้วจึงดำเนินการข้อความ จากนั้นจึงลงชื่อเจ้าสังกัด
 ถ้าออกโดยสำนักนายกรัฐมนตรีจะลงชื่อโดยนายกรัฐมนตรี ถ้าออกโดยกระทรวงจะลงชื่อรัฐมนตรี
 กระทรวงนั้น (ทศนา ถาวร 2515: 33) เช่นประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการอนุมัติ
 พระราชกฤษฎีกาขอยกเลิกคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 ลงวันที่ 21 ตุลาคม
 พ.ศ. 2519 พ.ศ. 2533 เป็นต้น

1.1.8.2 ประกาศทั่วไป ออกโดยหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น
 กระทรวง กรม เทศบาล สุขาภิบาล ธนาการแห่งประเทศไทย ธนาการออมสิน เป็นต้น เป็นการ

ประกาศให้ทราบแต่ไม่ใช้เป็นกฎหมายลงในหนังสือราชกิจจานุเบกษา แผนกราชกิจจา อาจจะไม่อ้างบทกฎหมายก็ได้แล้วแต่กรณี (ทัศน ถาวร 2515: 34) ตัวอย่างเช่น ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องแต่งตั้งผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น

1.2 กฎหมายท้องถิ่น ได้แก่

1.2.1 ข้อบัญญัติจังหวัด คือ กฎหมายที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราขึ้นเพื่อใช้บังคับในเขตจังหวัด นอกเขตเทศบาลและเขตสุขาภิบาลในกรณีที่มีกฎหมายให้จังหวัดมีอำนาจในการตรากฎหมายนี้ได้ (หยุด แสงอุทัย 2523: 51)

1.2.2 เทศบัญญัติ คือ กฎหมายที่เทศบาลตราขึ้นบังคับใช้ในเขตเทศบาลของตนโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ของเทศบาลตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2496 หรือเมื่อมีกฎหมายให้เทศบาลมีอำนาจตราเทศบัญญัติได้ (หยุด แสงอุทัย 2523: 49) ตัวอย่างเช่น

1.2.3 ข้อบังคับสุขาภิบาล คือ กฎหมายที่สุขาภิบาลตราขึ้นเพื่อใช้บังคับในเขตสุขาภิบาล โดยมี พ.ร.บ. สุขาภิบาล พ.ศ. 2495 หรือกฎหมายอื่นให้อำนาจสุขาภิบาลตราข้อบังคับได้ (หยุด แสงอุทัย 2523: 50)

1.2.4 ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร คือ กฎหมายที่กรุงเทพมหานครตราขึ้นเพื่อใช้บังคับในเขตกรุงเทพมหานคร โดยได้รับความเห็นชอบจากสภากรุงเทพมหานคร ในกรณีเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร หรือเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจตราข้อบัญญัติได้ (ธีระ ศรีธรรมรักษ์และคณะ 2531: 69) ตัวอย่างเช่น ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องกำหนดบริเวณก่อสร้างหรือตัดแปลงอาคารบางชนิดหรือบางประเภท พ.ศ. 2524 เป็นต้น

1.2.5 ข้อบัญญัติเมืองพัทยา คือ กฎหมายที่เมืองพัทยาดราขึ้นเพื่อใช้บังคับในเขตเมืองพัทยาโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมายอื่น

2. ราชกิจจานุเบกษา เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ของทางราชการ ออกทุกวันอังคาร หากมีกฎหมายต้องประกาศในวันอื่น ๆ จะออกเป็นฉบับพิเศษ บรรดาพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด กฎและระเบียบข้อบังคับต่างๆ จะใช้บังคับได้ต่อเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว และเมื่อประกาศแล้วถือว่าประชาชนทุกคนต้องทราบและถือปฏิบัติ ราชกิจจานุเบกษาแบ่งออกเป็น 2 แผนกคือ

2.1 แผนกกฎหมาย ประกอบด้วย พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราช-
กฤษฎีกา กฎกระทรวง เทศบัญญัติ รวมทั้งประเทศและระเบียบข้อบังคับที่ถือเป็นกฎหมาย

2.2 แผนกรากิจจจา ประกอบด้วยประกาศทั่ว ๆ ไป คำสั่ง แจ้งความ รวมทั้ง
ข่าวในพระราชสำนัก ข่าวสำคัญทางราชการ และบันทึกการประชุมรัฐสภา

3. รายงานการประชุมร่างกฎหมาย ในการร่างกฎหมายประเภทต่าง ๆ กระทรวง
ทบวง กรมที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้จัดร่างในเบื้องต้นแล้วจึง เสนอให้คณะ รัฐมนตรีรับหลักการ แล้วจึง
ส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา ในกรณีที่ เป็นพระราชบัญญัติ เมื่อพิจารณาเสร็จแล้วคณะ
กรรมการกฤษฎีกาจะ เสนอกลับมายังคณะ รัฐมนตรี เพื่อ เสนอต่อไปยังสภานิติบัญญัติพิจารณาว่า เสนอ
ต่อไป ถ้าเป็นร่างพระราชกฤษฎีกาจะส่งคืนมาให้คณะ รัฐมนตรีดำเนินการทูลเกล้าฯถวายเพื่อ
พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้ เป็นกฎหมายต่อไป ถ้าเป็นร่างกฎกระทรวงก็จะ
ส่งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงซึ่ง เป็นเจ้าของ เรื่องลงชื่อประกาศใช้ เป็นกฎหมายต่อไป (ที่
ฤกษ์จำนง , สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2515 อ้างถึงในทัศนาว ถาวร 2515: 36)

ในการพิจารณาร่างกฎหมายซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกฤษฎีกา กองร่างกฎหมาย
จะทำหน้าที่ดำเนินการประชุมและจัดบันทึกการประชุมร่างกฎหมายและรวบรวมไว้เป็นเรื่องราว เก็บ
ไว้ที่กองร่างกฎหมายและถือเป็นความลับทางราชการจนกว่ากฎหมายนั้นจะประกาศใช้ในราชกิจจา
นุเบกษา เอกสารทั้งหมดจึงจะนำไปเก็บยังห้องสมุดของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อประ
โยชน์ในการศึกษาต่อไป ศาตราจารย์หยุด แสงอุทัย (2523) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาถึงการ
ร่างกฎหมายย่อมอำนวยความสะดวก 5 ประการ คือ

3.1 อาจนำไปใช้ประกอบอาชีพในฐานะ เป็นผู้ร่างกฎหมายได้

3.2 ทำให้ นักกฎหมาย เข้าใจกฎหมายดีขึ้นซึ่ง จะเป็นประโยชน์ในการตีความใน
กฎหมาย

3.3 เป็นประโยชน์แก่นักกฎหมายที่เป็นข้าราชการและทนายความผู้มีหน้าที่ร่าง
เอกสารในทางกฎหมายต่าง ๆ เช่น สนธิสัญญา สัญญาในทางแพ่ง เป็นต้น

3.4 ช่วยให้เขียนคำฟ้อง คำให้การ และคำคู่ความอย่างอื่นได้รับกุม เพราะใช้
ถ้อยคำหรือภาษากฎหมายอย่างเดียวกัน

3.5 เป็นประโยชน์แก่ผู้สอนกฎหมายในการอธิบายกฎหมายให้แจ่มแจ้ง

4. รายงานการประชุมรัฐสภา การประชุมรัฐสภามี 2 ประเภท คือ การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา รายงานการประชุมสภาทั้งสองจะลงในวารสารรัฐสภา เมื่อครบสมัยประชุมสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาจึงรวบรวมพิมพ์เป็นเล่มเก็บไว้ในห้องสมุดรัฐสภา และแจกจ่ายไปยังห้องสมุดและสถานที่ราชการต่าง ๆ ที่ต้องการ รายงานการประชุมรัฐสภามีประโยชน์เช่นเดียวกับรายงานการประชุมการร่างกฎหมาย คือ ทำให้ทราบเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายว่าประสงค์ให้กฎหมายครอบคลุมหรือใช้บังคับอย่างไร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการตีความกฎหมายในอนาคต ในกรณีที่เกิดปัญหาในการใช้กฎหมายและจำเป็นต้องมีการตีความ (วันชัย เยี่ยมสมณะ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2535)

5. คำพิพากษาศาล คือ คำตัดสินชี้ขาดข้อเท็จจริงประกอบด้วยข้อกฎหมายอธิบายเหตุผลให้เห็นว่าเป็นการยุติธรรมที่จะบังคับคดีให้ยกฟ้องโจทก์หรือจำเลยแพ้คดี เมื่อศาลหนึ่งศาลใดตัดสินคดีเป็นบรรทัดฐานไว้อย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปภายหลังมีคดีประเภทเดียวกันเกิดขึ้นอีกศาลก็ย่อมจะอ้างคำพิพากษาบรรทัดฐานที่เคยมีอยู่ก่อนเพื่อประกอบคำพิพากษาศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์จะ ไม่มีการพิมพ์เผยแพร่ ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาจะมีการจัดพิมพ์เผยแพร่ทั่วไปที่เป็นการพิมพ์เผยแพร่โดยตรง คือชุดคำพิพากษาฎีกา จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตสภาและโดยบริการส่งเสริมงานตุลาการ จัดทำเป็นรายปีมีทั้งหมด 12 เล่มและสารบัญคั่นคำพิพากษาฎีกาที่ตีพิมพ์ในปีนั้นอีก 1 เล่ม นอกจากนี้มีการตีพิมพ์ลงในวารสารทางกฎหมายต่าง ๆ เช่น บทบัญญัติ คุลพาเป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการพิมพ์เรื่องที่เกี่ยวข้องด้วยคำพิพากษาของศาลคือ

5.1 คำสั่งคำร้องของศาลฎีกา ถ้าเป็นคำสั่งในปัญหาข้อกฎหมายซึ่งออกโดยศาลฎีกาจะจัดพิมพ์เผยแพร่เช่นเดียวกับคำพิพากษาศาลฎีกา โดยอาจพิมพ์ร่วมกับคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นครั้งคราว

5.2 คำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 206 บัญญัติไว้ว่า (สมศักดิ์ คุณเงินและคณะ, ผู้รวบรวม 2534: 82)

มาตรา 206 ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเอง หรือ คู่ความโต้แย้ง โดยศาลเห็นว่า มีเหตุผลอันสมควรว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 5 และยังไม่มีความวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการ

พิจารณาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

และมาตรา 209 บัญญัติไว้ว่า "มาตรา 209 คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาดและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา"

6. ตำรากฎหมายและคำอธิบายกฎหมาย คือ คำสอน คำบรรยาย และคำอธิบายกฎหมายซึ่งจัดพิมพ์ออกประกอบการศึกษา แหล่งสำคัญที่ออกคำสอนและคำอธิบายกฎหมายได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และสำนักอบรมกฎหมายเนติบัณฑิตยสภา ตำราและคำอธิบายเหล่านี้มีสำหรับกฎหมายทุกประเภทสำนักพิมพ์เอกชนบางแห่ง เช่น สำนักพิมพ์วิญญูชนยังตีพิมพ์ย่อข้อกฎหมายทุกกฎหมายอีกด้วย ผู้เขียนตำราเหล่านี้คือ อาจารย์ผู้สอนวิชากฎหมายนั้นเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้มีนักกฎหมายตามสำนักกฎหมายต่างๆ ผู้พิพากษา เป็นต้น

ตาราง 3 เปรียบเทียบกฎหมายอเมริกันกับกฎหมายไทย

กฎหมายอเมริกัน	กฎหมายไทย
1. เป็นกฎหมายในระบบกฎหมายจารีตประเพณี	1. เป็นกฎหมายในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร
2. มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นที่มาของกฎหมายเป็นลำดับแรก	2. มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นที่มาของกฎหมายเป็นลำดับแรก
3. มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด	3. มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด
4. การจัดลำดับชั้นของกฎหมายลายลักษณ์อักษรแบ่งออกเป็น 8 ลำดับ คือ	4. การจัดลำดับชั้นของกฎหมายลายลักษณ์อักษรแบ่งออกเป็น 7 ลำดับคือ
4.1 รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา	4.1 รัฐธรรมนูญ
4.2 สนธิสัญญา	4.2 พระราชบัญญัติ
4.3 รัฐบาลผู้ติของรัฐบาลกลาง	4.3 พระราชกำหนด
4.4 คำสั่งฝ่ายบริหารของรัฐบาลกลางระเบียบและกฎข้อบังคับของฝ่ายบริหาร	4.4 พระราชกฤษฎีกา
4.5 รัฐธรรมนูญของมลรัฐ	4.5 กฎกระทรวง
4.6 รัฐบาลผู้ติของมลรัฐ	4.6 ระเบียบ ข้อบังคับ
4.7 ข้อกำหนดและระเบียบของฝ่ายบริหารมลรัฐ	4.7 ประกาศ คำสั่ง
4.8 เทศบัญญัติและข้อบังคับขององค์การปกครองท้องถิ่น	

ตาราง 3 (ต่อ)

กฎหมายอเมริกัน	กฎหมายไทย
5. การแบ่งประเภทของกฎหมายแยกได้เป็น 3 กรณี คือ 5.1 กฎหมายกับหลักความยุติธรรม 5.2 กฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ 5.3 กฎหมายมหาชนและกฎหมายเอกชน	5. แบ่งประเทศออกตามเนื้อหาของกฎหมายแยกออกเป็น 5.1 กฎหมายมหาชน 5.2 กฎหมายเอกชน 5.3 กฎหมายระหว่างประเทศ
6. การแบ่งแยกหนังสือกฎหมายแบ่งเป็น 6.1 แหล่งปฐมภูมิ คือ ตัวบทกฎหมายและคำพิพากษา 6.2 แหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ พจนานุกรมสารานุกรม ตำราและคำอธิบายกฎหมาย หนังสือรวบรวมคำพิพากษาวารสารทางกฎหมาย บริการเอกสารให้เป็นปัจจุบัน และอื่น ๆ	6. การแบ่งแยกหนังสือกฎหมายแบ่งเป็น 6.1 ตัวบทกฎหมาย 6.2 ราชกิจจานุเบกษา 6.3 รายงานการประชุมร่างกฎหมาย 6.4 รายงานการประชุมรัฐสภา 6.5 คำพิพากษาศาล 6.6 ตำรากฎหมายและคำอธิบายกฎหมาย